

WELKOM!

train ID

Voorstellen trainer

Dag 1 TRAIN-ID

Programma vandaag

- Wie is de cliënt?
- Observeren
- De brug maken tussen observatie en potentiële betekenis voor gezondheid
- Taal geven aan wat je verontrust

Rad van gesprek

Voorstellen en kennismaking
Deelnemers

Stellingen

Stelling 1

Als begeleider ben ik de belangrijkste schakel op het gebied van de gezondheid van cliënten.

Stelling 2

Hoe ik me gedraag op het gebied van gezondheid heeft maar beperkt invloed op de cliënten die ik begeleid.

Stelling 3

De gezondheid van mensen met een verstandelijke beperking verschilt veel van mensen zonder een verstandelijke beperking.

Stelling 4

Als begeleider ben ik voldoende toegerust om de gezondheid van cliënten in te schatten en te begeleiden.

Stelling 5

Als begeleider weet ik waar en bij wie ik moet zijn als het niet goed gaat met de gezondheid van mijn cliënten.

Insteek van deze training

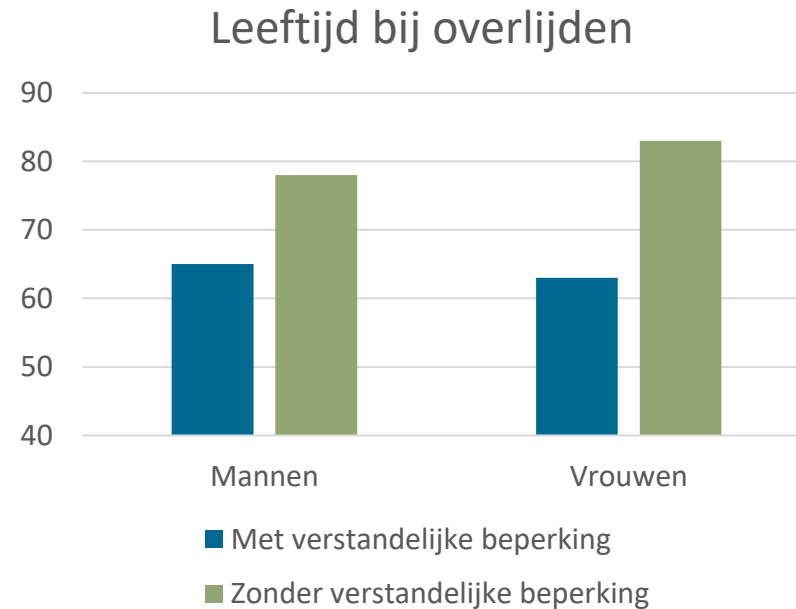
- Behoeften van begeleiders om meer kennis en vaardigheden te hebben om zodoende cliënten beter te kunnen ondersteunen bij de gezondheid.
- Begeleiders voelen zich onvoldoende toegerust om dit op te pakken binnen alle werkzaamheden die van hen verwacht worden.

Pauze

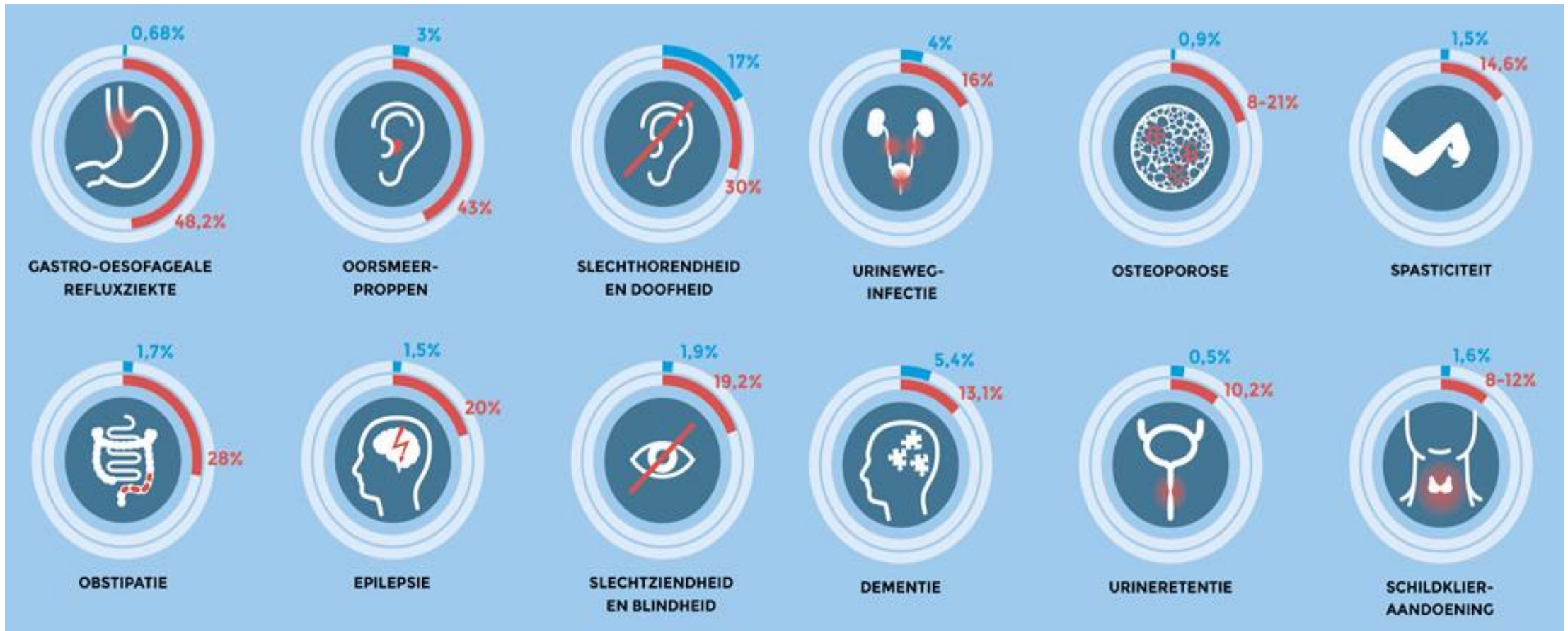

Hoe zit dat nu met de gezondheid?

- Mensen met een verstandelijke beperking hebben meer gezondheidsproblemen en overlijden eerder.
- Mannen 13 jaar eerder en vrouwen 20 jaar eerder.

Gezondheidsverschillen

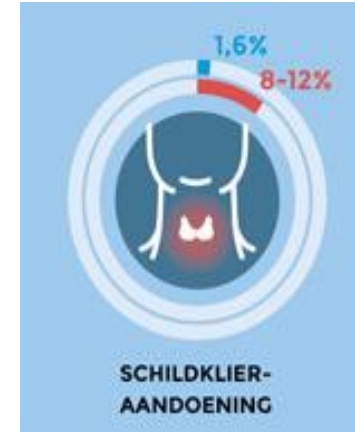
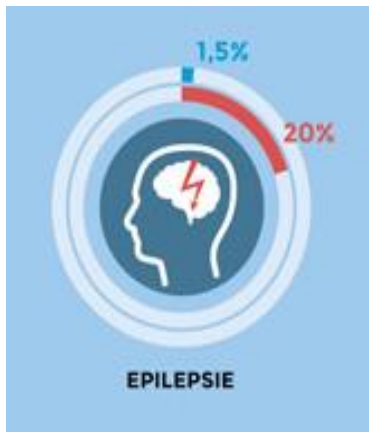
Radboudumc

Wat is de oorzaak van die gezondheidsverschillen?

Oorzaken van gezondheidsproblemen (1)

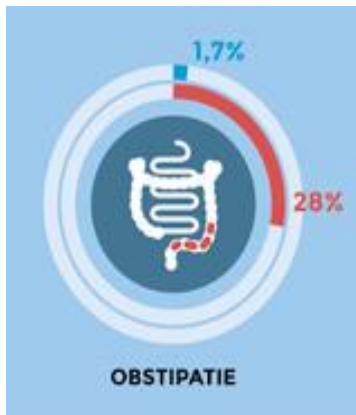
- Oorzaken waar je geen invloed op hebt:
 - Oorzaak van de verstandelijke beperking zoals een genetische afwijking, infectie tijdens de zwangerschap, te vroeg geboren, of hersenvliesontsteking op jonge leeftijd.
- Kwetsbaarheid: biologisch, anatomisch of genetisch

Radboudumc

Oorzaken van gezondheidsproblemen (2)

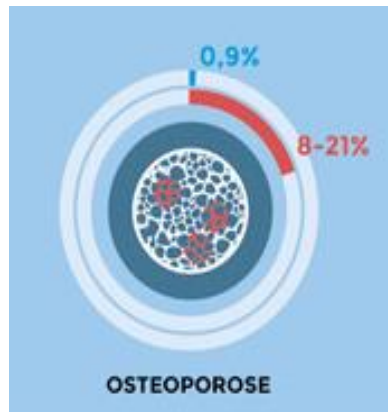
- Ongezonde leefstijl en omgevingsfactoren:
 - Ongezonde voeding, weinig lichaamsbeweging, overgewicht
 - Middelengebruik, verslaving
 - Armoede, geen werk, luchtvervuiling
 - Discriminatie, geweld

Oorzaken van gezondheidsproblemen (3)

- Veelvuldig gebruik van medicatie voor
 - Psychiatrische en psychische problemen: 2-3x zo vaak
 - Moeilijk verstaanbaar gedrag of signaalgedrag

➤ Bijwerkingen

Zoeken naar somatische verklaringen voor probleemgedrag bij mensen met een verstandelijke beperking

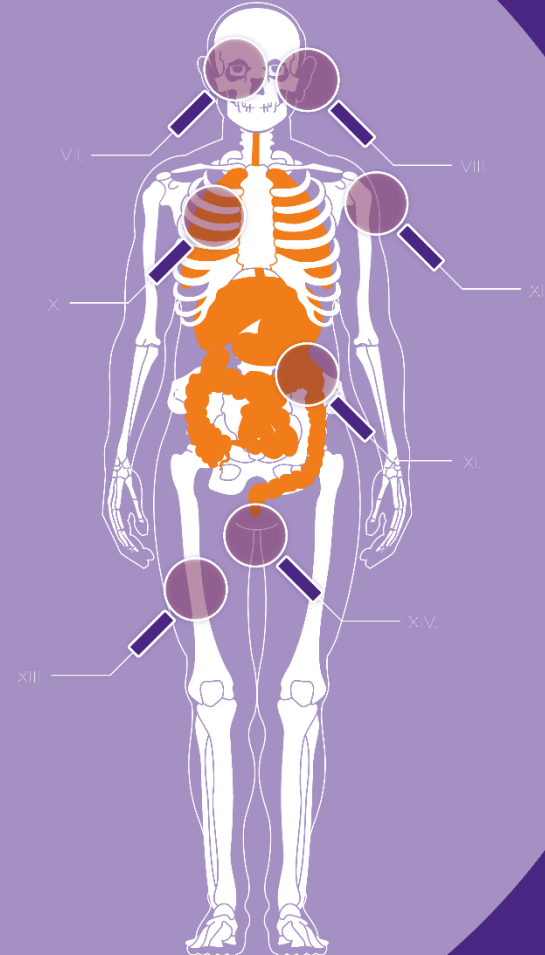
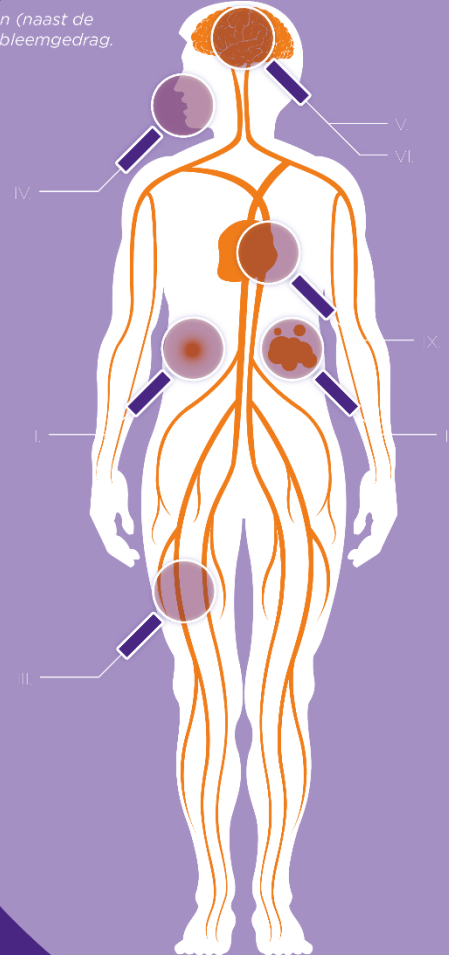
De top 70 Lijst

met somatische aandoeningen (gerubriceerd volgens de ICD-10 systematiek)¹ die in de differentiaal diagnose van AVG's staan als er sprake is van probleemgedrag.

• **Vet gedrukt zijn de somatische aandoeningen die 'met stip' (dus hoog) in de Lijst staan.**

• *Schuin gedrukt zijn de overige medische onderwerpen (naast de somatische aandoeningen) die van belang zijn bij probleemgedrag. Deze worden tevens kort besproken in deze uitgave.*

- I. Infectieziekten
- II. Kanker
- III. Ziekten van bloed en bloedvormende organen of van het immuunsysteem:
Bloedarmoede
Allergie
- IV. Endocriene ziekten en voedings- en stofwisselingsstoornissen:
Suikerziekte
Schildklier-aandoening
Ondergewicht
Overgewicht
Eenzijdige voeding
- V. Psychische stoornissen/gedragstoornissen:
Psychiatrische stoornis
- VI. Ziekten van het zenuwstelsel:
Epilepsie
Dementie
Parkinson en vergelijkbare bewegingsstoornissen
Beroerte
Cerebrale parese/ spasticiteit
Ondertemperatuur
Slaapstoornis
Hoofdpijn en migraine
Hernia
Wervelkanaalvernauwing
Carpaal tunnelsyndroom
- VII. Ziekten van het oog:
Bindvliesontsteking
Slechtziendheid, blindheid
Slechtziendheid en blindheid: aandoeningen
- VIII. Ziekten van het oor:
Oorontsteking
Slechthorendheid en doofheid
Oorproppen
Doofblindheid (gecombineerde visus- en gehoorbeperking)
Duizeligheid

Ziekten van hart of het vaatstelsel: IX.
Angina pectoris en hartinfarct
Hartritmestoornis
Hartfalen
Bloeddruk (hoge en lage bloeddruk)
Trombose
Etalagebenen
Spataderen
Aambeien

Ziekten van het ademhalingsstelsel: X.
Luchtweginfecties
Astma/COPD

Ziekten aan maag of darmen: XI.
Gebitsafwijkingen: pijn in de mond
Slikstoornis
Maagklachten
Reflux (gastro-oesofageaal)
Maagontledigingsstoornis
Obstipatie
Diarree
Hepatitis
Galblaasaandoening
Prikkelbaredarmsyndroom
Inflammatoire darmziekte
Glutenovergevoeligheid
Liesbreuk

Ziekten van de huid: XII.
Huidaandoeningen
Decubitus
Likdoorn

Ziekten van het bontspierstelsel of bindweefsel: XIII.
Gewrichtsproblemen
Scoliose (zijdellingse verkromming van de rug)
Osteoporose
Botbreuk
Luxatie (ontwrichting)
Contracturen

Ziekten van het urogenitale stelsel: XIV.
Urineweginfectie
Incontinentie
Urineretentie
Urinesteenlijden
Nierfalen
Penis- en testis aandoening
Prostaataandoening
Vaginale infectie
Menstruatie gerelateerde klachten
Geslachtsziekte
Overgangsklachten

Etiologie: XVII.
Oorzaak van de verstandelijke beperking

Uitwendige oorzaken van ziekte: XX.
Medicatie: bijwerkingen en interacties
Genotsmiddelen

Oorzaken van gezondheidsproblemen (4)

- Gemiste of verkeerde diagnoses & minder kans op passende behandeling:
 - Beperkt ziektebesef en –inzicht
 - Andere uiting van gezondheidsklachten
 - Beperkte communicatie
 - Verminderde toegang tot zorg en bevolkingsonderzoek
 - Afhankelijkheid van ondersteuning
 - Gebrek aan kennis en vaardigheden bij zorgprofessionals

Je ziet niet wat je niet ziet

Soms is de verstandelijke beperking nog niet bekend

MEE Gelderse Poort
MEE maakt meedoen mogelijk

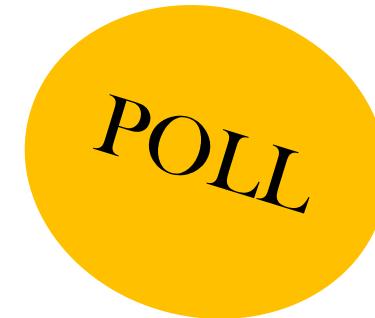
Definitie verstandelijke beperking

Wat zit in de formele definitie van een verstandelijke beperking?

A: $IQ < 70$

B: Verlaagde intelligentie

C: Leerproblemen

Definitie verstandelijke beperking

- Verlaagde intelligentie
- Voor het 22e levensjaar ontstaan
- Problemen met adaptieve vaardigheden in ≥ 2 gebieden:
 - Praktische vaardigheden
 - Conceptuele of abstracte vaardigheden
 - Sociale vaardigheden

Is er sprake van een verstandelijke beperking?

**LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING...
OF NIET?**

Niveau van verstandelijke beperking	IQ range	Verstandelijke ontwikkelingslft (jaren)	Sociaal – emotionele ontwikkelingslft
Zwakbegaafd	70-85	>12	Harmonisch of Disharmonisch
Lichte verstandelijke beperking	50-70	7-12	
Matige verstandelijke beperking	35-50	4-7	
Ernstige verstandelijke beperking	20-35	2-4	
Zeer ernstige verstandelijke beperking	<20	<2	

Doel van de training

Gezondheidsverschillen verkleinen

Begeleiders spelen een onmisbare rol als schakel tussen de client en de zorgprofessional.

Begeleiders kunnen signaleren en actie ondernemen om de gezondheid van cliënten te verbeteren.

Plezier van de begeleider en de cliënt kan hiermee worden vergroot door hier aandacht voor te hebben.

Lunch

Signalen van gezondheidsproblemen

De Placemat methode

- Wat zijn belangrijke aspecten om naar te kijken bij cliënten als het om hun gezondheid gaat.
- Welk signaalgedrag rondom de gezondheidssituatie bij je cliënten zie of ken je?

Handvat voor begeleiders (1)

- Richtlijn: Signaleren van lichamelijke problemen bij volwassenen met een verstandelijke beperking:
- Welke signalen zijn er?
 1. Alarmsignalen
 2. Niet-pluisgevoel
 3. Veranderingen in gedrag
 4. Specifieke signalen van lichamelijke problemen

Alarmsignaal: direct actie!

- Alarmsignalen zijn signalen die ongerustheid oproepen en kunnen wijzen op een ernstig, acuut of levensbedreigend probleem.
- Voorbeelden:
 - Blauw aanlopen
 - Zeer benauwd
 - Bloed braken
 - Aanhoudende trekkingen

Niet-pluisgevoel: serieus nemen en onderzoeken

- Een gevoel van ongerustheid, zonder dat je concreet ziet of merkt wat er aan de hand is.
- Voorbeelden:
 - Slaapt minder goed of slaapt juist meer dan anders
 - Lijkt geprikkeld
 - Andere eetgewoonten
 - Anders aandacht vragen

Veranderingen in gedrag

- Als een cliënt lichamelijk ongemak zelf niet goed kan aangeven, zal hij deze klachten doorgaans uiten door verandering in gedrag.
- Veranderingen in het gedrag wordt vaak wel opgemerkt, maar niet direct in verband gebracht met een mogelijk lichamelijke klacht.
- Aanvullend op vorige dia:
 - Angstig
 - Verward
 - Boos
 - Zelfbeschadiging

Specifieke signalen

- Soms kan het je bij een cliënt direct opvallen dat er concrete signalen zijn, die je herkent als signalen van een specifiek lichamelijk probleem.
- Voorbeelden:
 - Lichaamsdeel niet willen belasten
 - Dikke enkels
 - Diarree
 - Huiduitslag
 - Incontinentie

Handvat voor begeleiders (2)

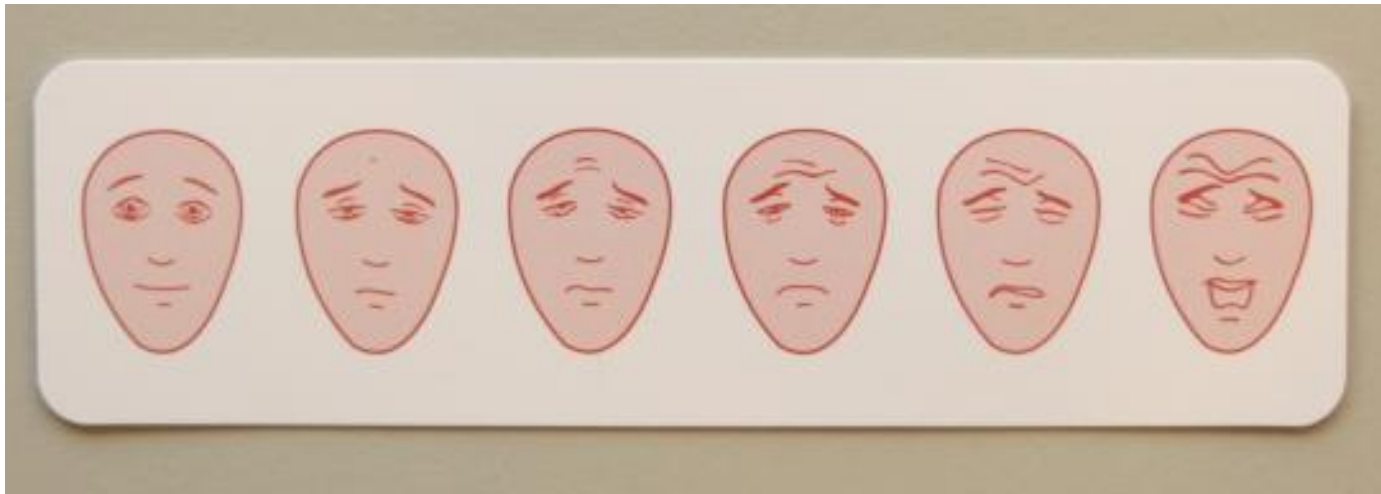
- Richtlijn: Pijn bij mensen met een verstandelijke beperking.

Overzicht van aanbevelingen - Pijn bij mensen met een verstandelijke beperking | Richtlijnen Langdurige Zorg-> Tabel 4.1 - Pijn bij mensen met een verstandelijke beperking

- Pijnobservatielijst REPOS

Zelfrapportage door client

- Pijn score geven met een cijfer: 0-10
- Gezichtschaal

Observeren door begeleider

- REPOS
- Door de gedragingen van de client te observeren breng je in kaart of er sprake is van pijn en hoe ernstig die is.
- Een REPOS-score hoger dan 3 betekent dat er sprake kan zijn van pijn.

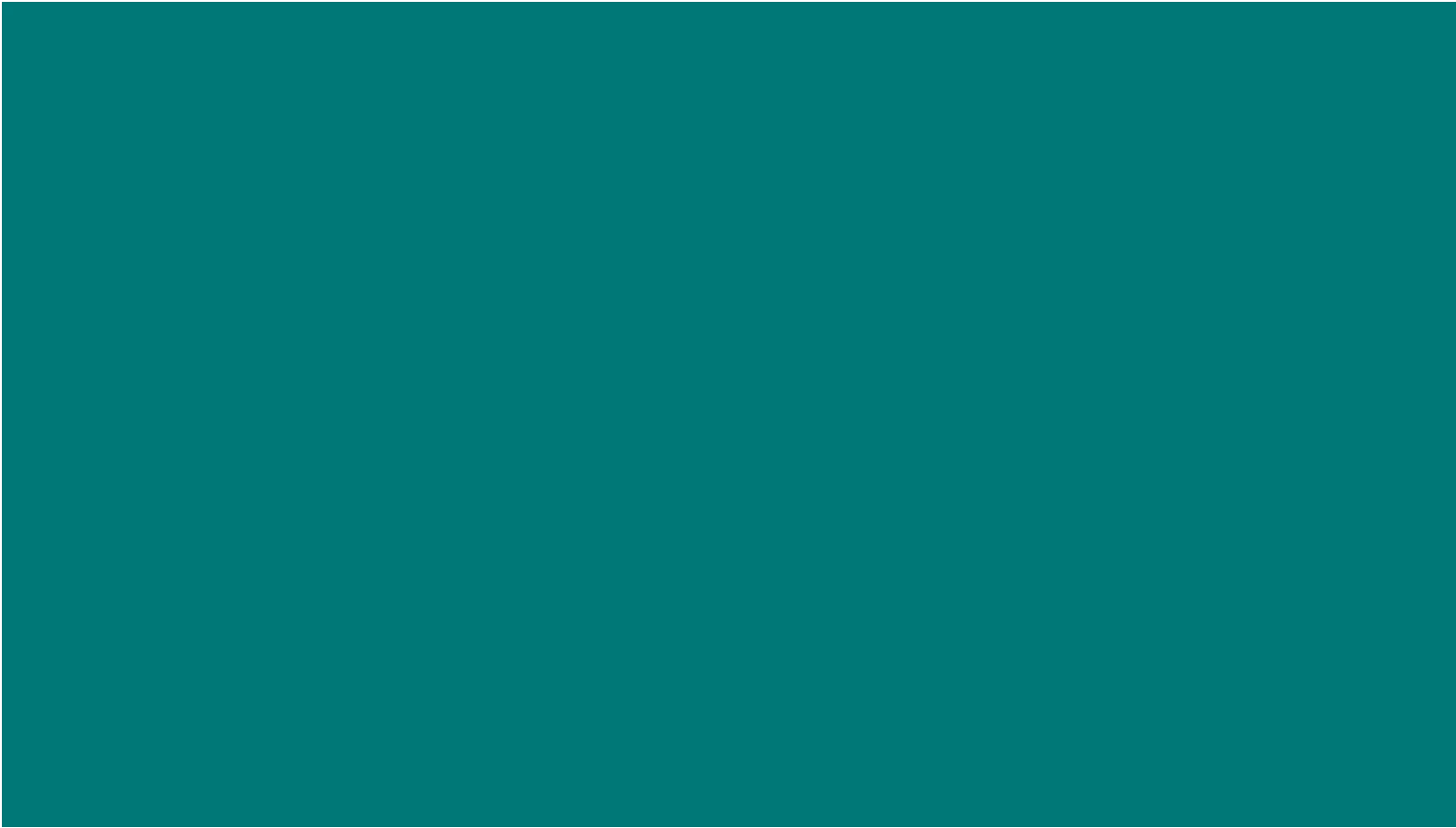
Je client kennen

- Hoe goed ken je een cliënt n.a.v. de signalen die we zojuist hebben verzameld?
- Wat ga je doen om signalen waar je nog niet zo goed zicht op hebt, wel te krijgen?

A close-up, high-resolution photograph of a human eye, focusing on the iris and pupil. The eye is looking slightly to the left. The eyelashes are dark and well-defined. A bright pink rectangular box is overlaid on the left side of the image, containing the word 'Observeren' in white text.

Observeren

Observeren

Observeren

- Wat is je opgevallen bij het zien van de verschillende afbeeldingen?
- Welke aspecten bepalen wat jij ziet en de ander mogelijk niet?
- In hoeverre is dat herkenbaar bij het waarnemen van gedrag van cliënten?

Waarnemen vs. observeren

- Wat is het verschil tussen waarnemen en observeren?
- Waarnemen doe je onbewust
- Observeren is het bewust waarnemen van gedrag van een persoon of een situatie en het beschrijven van wat je ziet
 - opzettelijk, doelgericht en systematisch waarnemen.
- Ben je objectief?
- Wanneer interpreteer je?
- Waar liggen hierbij uitdagingen voor jullie als je in de praktijk het gedrag van een client observeert?

Ervaar het maar!

- Observatie opdracht in vier- of vijftallen. Denk aan een recente situatie waarbij men in het team zoekende was naar de betekenis van het gedrag van een cliënt.
- Je geeft een overdracht aan een collega over deze client:
 1. De verteller
 2. De vragensteller
- De vragensteller stelt vragen om de situatie te verduidelijken en hoe het thema gezondheid een rol heeft gespeeld tijdens de zoektocht.
- Daarnaast observeert de vragensteller ook het gedrag van de verteller.

Ervaar het maar!

- Twee of drie personen observeren:
 3. De kijker
 4. De luisteraar
- De kijker observeert de verteller en stelt geen vragen.
- De luisteraar draait zich om richting het gesprek, luistert en schrijft op wat hij/zij hoort.

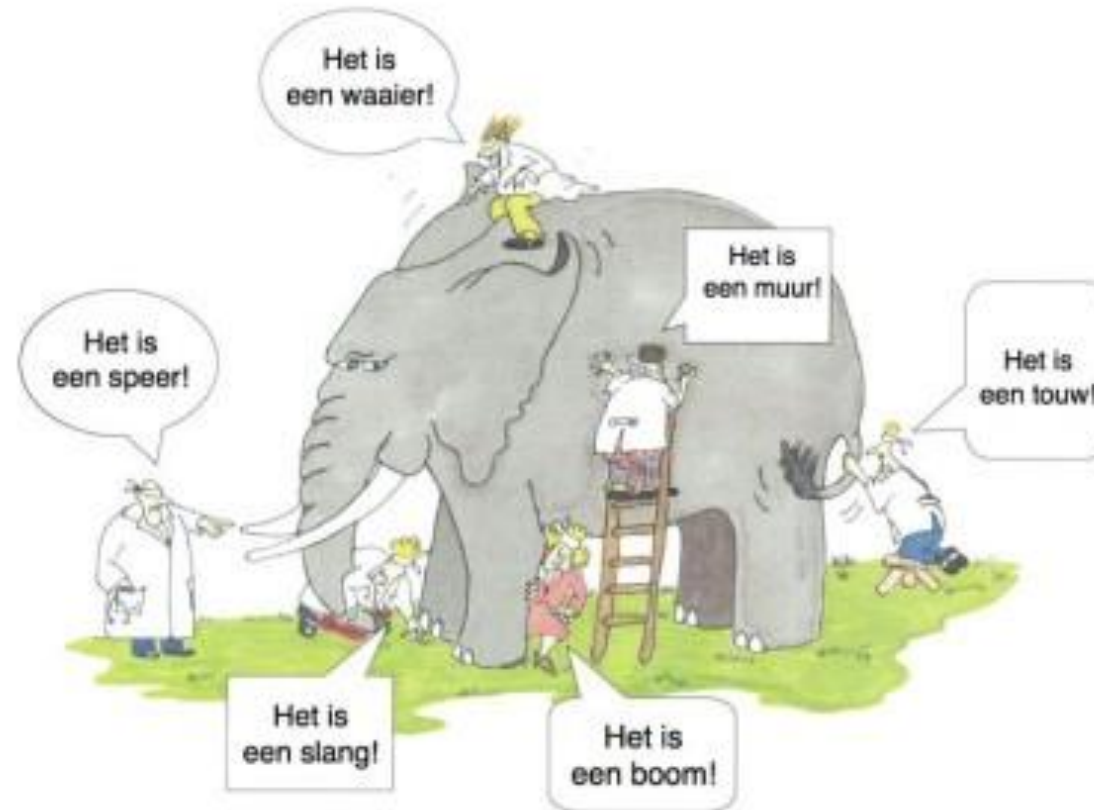
Ervaar het maar!

1. De verteller
 2. De vragensteller
 3. De kijker(s)
 4. De luisteraar
- Na 5 minuten stopt het gesprek en vertelt iedereen zijn observaties

Ervaar het maar!

- Nabespreking:
 - Waar komen observaties overeen en waar verschilt het?
 - Wat zegt dit over de wijze van observeren?
 - Wat kan helpen bij het observeren van cliënten en hun gezondheid o.b.v. wat je nu hebt ervaren door deze opdracht?

Hoe zorg je ervoor dat je het hele plaatje helder krijgt?

Blinde mensen onderzoeken een olifant

Pauze

**Taal geven aan wat
je observeert,
signaleert en
verontrust**

Verwoorden wat je ziet en hoort

- Naast het observeren van gedrag is de volgende uitdaging:

Hoe verwoord je datgene wat je gezien en gehoord hebt, zodat een collega (begeleider of andere professional) hetzelfde beeld heeft terwijl diegene niet aanwezig was?

Schrijfopdracht

- Neem een client in gedachte waarvan zijn of haar gedrag je zorgen maakte. Dit mag een recente situatie zijn waarbij je vragen had over de gedragsverandering en waar het vandaan komt.
- Schrijf dit gedrag en de situatie op en probeer **je pen niet van het papier op te tillen**, blijf dus schrijven!
- Lees je eigen tekst en onderstreep de belangrijkste woorden die de cliënt, het gedrag en de situatie typeren voor een overdracht aan een collega begeleider.

Taal geven (1)

We gaan in drie- of viertallen verder en gaan met twee opdrachten aan de slag:

1. 1 persoon deelt **de kern** van zijn/haar verhaal. De anderen stellen vragen om te verduidelijken of dit gedrag samenhangt met de gezondheid van de client.
2. De anderen noteren ook of de taal tussen begeleiders verschilt van de taal of vragen die een arts zou gebruiken bij deze situatie.

Probeer dit voor meerdere verhalen te doen.

Taal geven (2)

Ga met elkaar in gesprek hoe de taal van de begeleider overeenkomt of juist kan verschillen met de taal van de arts:

- Wat kun je als begeleider doen om een mogelijk verschil te verkleinen?
- Wat heb je nodig als begeleider om dit verschil te verkleinen?

Samenwerking

- De arts kan niet zonder jullie kennis en ervaring
- Als begeleider speel je een cruciale rol in het observeren en signaleren van gezondheidsproblemen
- Jullie kennen de client en herkennen ongemak
- De overdracht van observaties en weten wanneer je actie onderneemt is hierbij van groot belang
- Samenwerking – dag 2

Afsluiting en voorbereiding op dag 2

Afsluiting van vandaag

- Schrijf op post-its het antwoord op:
 1. Hoe was deze dag voor jou?
 2. Wat zou je teruggeven aan je eigen team thuis over deze dag?

Thuisopdracht

Voor iedereen:

- Lees de rapportage van een client naar keuze aan de start van je dienst en beantwoord de volgende vragen.
 - In hoeverre heb je op dit moment een duidelijk beeld van het gedrag en welzijn van de client?
 - Wat levert nog vragen op?
 - Lees je objectieve observaties of zijn het interpretaties?

Neem je antwoorden mee naar dag 2.

Thuisopdracht extra

Voor verdieping:

- Observeer een client en schrijf je observatie uit
- Laat een collega tegelijkertijd dezelfde client observeren en een eigen rapportage opschrijven over deze observatie
- Vergelijk elkaars rapportage en ga hierover met elkaar in gesprek.
 - Wat is de kern van jullie observaties?
 - Waarin verschillen jullie en wat zijn de overeenkomsten?
 - En wat is volgens jullie nu de belangrijkste boodschap richting de hulpverlener over deze observaties.

Neem je antwoorden mee naar dag 2.

Kennisproducten SOEB

- Zie QR code
- <https://www.sterkeropeigenbenen.nl/kennisproducten>

Bedankt!